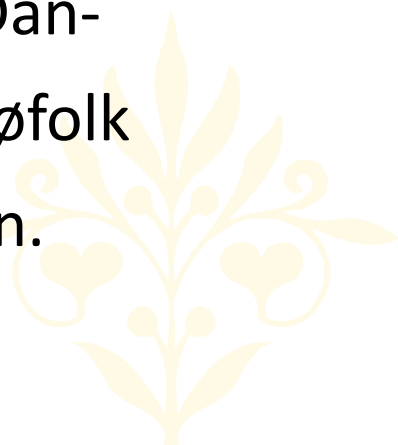

HARK OLUF

Lidt baggrundsviden om Danmark, om verden og om søfolk på Amrum for 300 år siden.

Danmark for 300 år siden

Det Danmark, som fandtes for 300 år siden, er meget forskelligt fra det land, vi kender i dag. Det er et landbrugsland, men kun en fjerdedel af landet bliver dyrket, resten er løvskov, hede og udyrkelig jord. Naturen er både en ven og en fjende. På markerne dyrkes rug og byg og køerne græsser på mark og eng. I skoven hentes brænde og svinene drives på olden, hvor de spiser sig tykke og fede i egens og bøgens frugter. På heden græsser fårene, og langs den lange danske kyst bor fiskere og søfolk. I gode tider klarer menneskene sig godt, men svigter vejret, bliver høsten dårlig eller er der sygdom blandt dyrene, lurer sulten og kulden lige om hjørnet.

Der bor heller ikke så mange mennesker i Danmark for 300 år siden, kun omkring 720.000. De fleste bor i landsbyer, tilknyttet en herregård eller hovedgård. Den meste jord tilhører godsejerne eller kongen, men bønderne ude i landsbyerne dyrker den. Langt de fleste lever og dør det sted, hvor de bliver født. Alligevel sker der en vandring fra land til by, karle og piger søger til de steder, hvor de kan få en bedre fremtid.

Danmark er et standssamfund. Øverst sidder kongen, så kommer adel, kirken og borgerne. Bønderne er nederst, og selvom de klarer sig godt, kommer de sjældent højere op i samfundet.

Den danske helstat

I 1720 er kong Frederik den 4. konge i Danmark. Men han er også konge af Norge, Færøerne og Grønland, hertug af Slesvig-Holsten og af Oldenburg. Desuden hersker han over kolonierne Trankebar i Indien, Christiansborg på den afrikanske Guldkyst og de vestindiske øer St. Thomas, St. Jan og St. Croix. Det er langt flere mennesker og langt flere sprog end det Danmark, som vi tror, vi kender. Og der er også stor forskel på, hvordan man lever og arbejder i de forskellige lande.

Det er enevældens tid. Kongen har uindskrænket magt. Fra kongen komme alle love. Han udnævner embedsmænd og generaler, og sørger for at lovene bliver overholdt. Han kan sende landet i krig, og udskrive skatter til statskassen. København er hovedstaden i hele det store rige, her ligger universitetet, Højesteret og de vigtigste handelshuse.

Kirken er en statskirke, kongen er kirkens overhoved. Han udnævner biskopper, provster og præster. Præsten står for alle gudstjenester, men også for kirkebogen med fødsler, bryllupper og begravelser, og for indberetninger til biskoppen og kongen. Han skal sørge for, at alle kommer i kirke og til alters, og at de ikke arbejder om søndagen. Han skal også sikre, at alle har den rette tro. Danskerne er protestanter, men katolicismen er ikke langt væk, og mange af den tids helligdage overholdes stadig. Varsler, spøgelse, troldtøj og anden hedenskab er stadig en del af hverdagen hos folk. Ind imellem skal præsten signe og mane, så det onde forsvinder igen.

Sørøvere og kapere

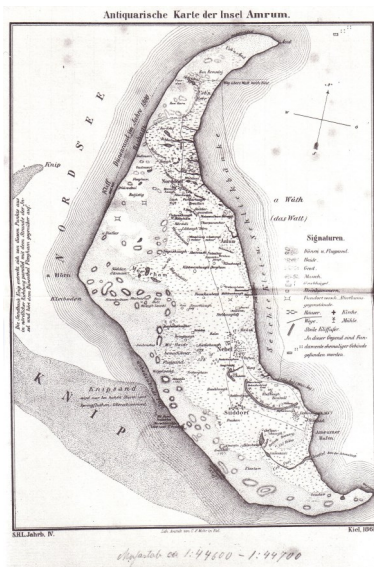
Hele det mægtige danske rige er afhængig af skibe og søfolk, når varer og mennesker skal transporteres rundt i verden. Det er handelskompagniernes, købmændenes og redernes tid. Men det er også sørøvernes og kapernes tid.

I Middelhavet og langt nordpå huserer de nordafrikanske barbaresk-stater: Marokko, Algier, Tunis og Tripoli. De kræver, at Danmark underskriver en traktat, som giver dem penge, krudt og kugler. Ellers blive skibe under dansk flag opbragt. I 1720 er dette endnu ikke sket, det sker først omkring 1750.

Indtil da er danske skibe lovligt bytte for kapere fra Nord-Afrika. For søfolkene betød det, at de blev taget med til slavemarkederne. Her blev de solgt til hårdt arbejde, eller hvis de var heldige til arbejde i hus eller have. I Danmark blev Slavekassen oprettet. Søfolkene betalt selv til den, men der var også indsamlinger i kirken. Der var dog langt fra nok i kassen til at købe alle fri, og selvom familien derhjemme samlede penge ind, var det dog ikke alle, som var så heldige at komme hjem igen.

Det sker for Hark Olufs og Hark Nickelsen fra Amrum, da deres skib bliver bordet i den engelske kanal i 1724. Hark Nickelsen var kun slave i 3 år, før han blev købt fri. Senere bliver han kaptajn og en af de rigeste mænd på Amrum. Hark Olufs var slave i 12 år, men gjorde karriere i Algier, og vender hjem som en rig mand, da han endelig bliver fri.

Lidt om Amrum

Amrum er en lille ø syd for Sylt i Vadehavet. I 1720 er det en dansk ø, men de fleste taler tysk eller frisisk. Den er kun 10 km fra nord til syd og 3 km fra øst til vest. Næsten halvdelen af øen er sand, kun i den østlige del kan jorden dyrkes. Det er dårlig jord, så man lever af søfart. Næsten alle mænd på øen er søfolk.

I 1716 bor der 559 mennesker på den lille ø. De taler frisisk med hinanden, som man gør helt ned til Holland, og tysk i kirken og administrationen. Mange søfolk har også talt dansk og hollandsk. De har sejlet med skibe fra Hamborg, København og Amsterdam, men de har også selv ejet skibe. Som søfolk har de sejlet med handelsskibe til hele verden. De har også været med hvalfangere, som sejlede helt til Grønland. Men mange søfolk på Amrum er kun væk fra februar til september, de sejler til de nære områder omkring Danmark og Norge.

At stå til søs er et farligt liv. Søfolk på de store handelsskib var væk i flere år, før de kom tilbage igen. Der er også mange farer undervejs. Skibet kan gå ned med mand og mus. Der kan opstå dødelige smitsomme sygdom ombord på skibet, hvor alle bor tæt. Maden er tit ikke god nok, eller der er ikke nok af den, så besætningen kan få skørbug eller andre mangelsygdomme. Det har været et hårdt liv, også for de koner og børn, som blev efterladt derhjemme. Derfor har det højeste ønske for søfolk nok været at tjene penge nok til at kunne blive hjemme resten af livet.

Det lykkedes for Hark Nickelsen fra Amrum. Han sejler for Vestindisk—Guineisk Kompagni, som sejler varer til Guldkysten, slaver til Vestindien og sukker tilbage til København. Det er den berygtede trekant-handel, som gav store rigdomme til de, som deltog, men også store lidelser til de mennesker, som blev slaver. Han sejlede som kaptajn 3 gange, så har han tjent nok til at kunne bo på Amrum som en meget rig mand resten af sit liv. Den tidligere slave blev slavekaptajn.

Kilder til Danmarkshistorie på nettet:

Historie-online.dk

Danmarkshistorien.dk

[Historie](#) (tidsskrift)

Forslag til søgeord:

S. 2: Olden, godsejer, bønder, standssamfund

S. 3: Koloni, Trankebar, Guldkyst, Vestindiske øer, enevælde, statskirke, katolik, protestant, reformation, folketro

S. 4: Kaper, handelskompagni, Barbareskstatene, Slavekassen

S. 5: Amrum, handelsskib, sejlskib, hvalfanger, skørbug, frisere

På Amrum var der tradition for at rejse en gravsten over den døde, som fortalte udførligt om personens liv og levned. Her ses Hark Olufs, som fortæller om hans liv som slave, men også hvordan han kom hjem igen og giftede sig.